

Velký návrat **HUS NA TÝNECKO**

Hnízdění husy velké má u nás zajímavou historii. Byly časy, kdy byla v rybníčních oblastech zcela běžným ptákem, i doby, kdy byla téměř vyhubena. Od 50. let 20. století zejména díky ochranářským snahám populace hus rychle narůstala. V současné době je u nás husa velká opět běžně hnízdícím ptákem na Třeboňsku, Českobudějovicku a na jižní Moravě. Vrátila se i na další dávná hnízdiště na Pardubicku a Českolipsku v severních Čechách. Právě patrně z hnízdišť na Pardubicku se husy šíří proti proudu Labe a obsazují vhodné lokality na Kolínsku a v dalších částech středního Polabí.

Nutno podotknout, že husy na Pardubicku po zhruba stoleté pauze zahnízdily poprvé v roce 1961 a zejména v 80. a 90. letech se populace výrazně rozrůstala. Zvyšování početnosti se projevovalo i obsazováním nových lokalit mimo bývalý Pardubický okres. Na Kolínsku mezi léty

1899 – 1933 husa velká v několika párech hnízdila na Týneckých mokřinách u Týnce nad Labem, pravděpodobně i v některých mokřadech u Veltrub. Poslední hnízdění na Kolínsku bylo zaznamenáno v roce 1972 právě na Týneckých mokřinách. V novém miléniu se husy opět vrací a na rybnících Žehuňský a Proudnický hnízdí zhruba od roku 2005, přičemž početnost se na těchto lokalitách v posledních letech pohybuje kolem 5 párů. Jak je husa velká při své expanzi přizpůsobivá, dosvědčuje nález hnízdících hus v polním mokřadu „U studánky“ východně od Kolína u Nebovid v roce 2014. V současnosti se husy rovněž vrátily na své někdejší hnízdiště v Přírodní rezervaci Týnecké mokřiny. Jedná se o systém mokřadních tůní s rozsáhlými litorálními porosty, které částečně přetrvaly, nebo se vytvořily v bývalých meandrech řeky Labe. Ještě v padesátých letech 20. století bylo území tvořeno především mokřými loukami, po opuštění tradičního hospodaření v říční nivě došlo k rozvoji tůní a především rákosin.

Husy žijí v trvalých párech. Na hnízdiště se vracejí v lednu a v únoru a po vyvedení mláďat se v květnu přesouvají na severněji ležící pelichaniště. Hnízda se na Týneckých mokřinách nachází blízko vody na zemi, popřípadě v zaplavených rákosinách. Snůška čítá 2 až 10 vajec (ojediněle i přes 20, v takovém případě však jde o vejce více samic) a zahřívá ji pouze samice. Houser v době inkubace vajec hlídkuje poblíž hnízd. Husy jsou nejnápadnější v prvních fázích hnízdění, v době obsazování teritorií. V té době jsou velmi na hnízdištích velmi hlučné a nepřehlédnutelné.

Poprvé zde jeden pár hus v hnízdní době pozoroval 21. 4. 2003 Jan Pomykal. První hnízdění tří párů poté prokázal v roce 2011 Mirek Jelínek.

V letech 2010 – 2015 lze odhadovat na celkovou početnost kolem 5 párů. Od roku 2017 došlo k prudkému nárůstu počtu hus, kdy zde hnízdilo již kolem deseti párů. Mimo rezervaci byly v tomto roce husy nalezeny také na dalších mokřadních lokalitách v blízkém okolí Týnce nad Labem. Kolem pěti párů hnízdilo na bezejmenném rybníku v místech zvaných „Zadní mokrý“ na okraji Týnce a jeden pár s mláďaty byl nalezen na Lžovických jezerech. V roce 2018 bylo v průběhu března na Týneckých mokřinách pozorováno až 180 jedinců a v květnu pak nalezeno 11 párů s mláďaty. Celkovou početnost v roce 2018 odhaduji na 15 – 20 párů. Loňská sezóna však byla patrně pro husy nevydařená, vzhledem k výraznému suchu, které v České republice panovalo již od května, tůň vysy-

Týnecké mokřiny o rozloze 75 ha jsou spleť mokřadů a inundačních luk s bohatou vegetací. Území je tvořeno soustavou kanálů a mrtvých ramen Labe, větších i menších tůní obklopených s rákosinami a vrbinami a také podmáčenými loukami. Týnecké mokřiny byly zařazeny do soustavy Natura 2000 a od roku 2012 jsou přírodní rezervací.

Jarní jitro, kdy na Týneckých mokřinách zaznívájí do ranních oparů hlasy hus, jsou nezapomenutelná.

chaly a hnízdní úspěšnost tak byla zřejmě velmi nízká. Podařilo se mi pozorovat vzrostlá mláďata pouze od jediného páru. Husy jsou však v době vyvádění mláďat již velmi nenápadné a předpokládám, že někteří mladí ptáci mohli ve spleti rákosin snadno uniknout pozornosti.

Oproti tomu letošní sezóna byla pro husy příznivá. Nasvědčovaly tomu již vysoké počty hus

v předhnízdnicích časech: 19. ledna 2019 bylo sečteno 249 hus a ještě v průběhu února se zdržovalo v mokřadech a na loukách na dvě stovky hus. Celkem bylo v první polovině května sečteno 21 párů s mláďaty, úspěšnému hnízdění nasvědčuje pozorování zhruba 60 jedinců, z nichž většina byla tvořena letošními mladými ptáky 30. května. Ještě v polovině června se na mokřinách zdržovala třicítka dospělých a mla-

Rizikem do budoucna je vysychání mokřadů. Řešením by mohlo být vybudování systému, který vodu v lokalitě udrží.

dých hus. Celkem lze letošní početnost hnízdicích hus odhadnout na 30 párů a husa byla nejpočetnějším zástupcem vrubozobých na lokalitě.

Husy tak v posledních letech nejenže dokonaly úspěšný návrat na svoji dávnou lokalitu, ale obsadily i rybníky a mokřady zcela nové a díky příhodným podmínkám, které na Týneckých mokřinách aktuálně nacházejí, jsou tyto mokřady jednou z nejvýznamějších lokalit hus ve středních Čechách.

Lukáš Kadava

Zdroj :

Birds.cz /Avif – pozorování ptáků. <https://birds.cz/avif/>

Foltýn F. 1986: Vrubozobí ptáci v kolínském Polabí mezi léty 1899 – 1980. Informační zpravodaj SOP v Kolíně 3/4: 8 – 10.

*Šimek L. 2007: Rozšíření, početnost a biologie hnízdění husy velké (*Anser anser*) v Čechách. Doktorská dizertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Přírodovědecká fakulta.*